

ПОЛИТИЧЕСКИЯТ ДВОЙСТВЕН ЕЗИК В МЕДИИТЕ

Ефтимова, А. (2016). *Двойственият език в медиите: езикът на политическата коректност vs езика на омразата*.
София: Просвета. 335 с.

Владимир Досев

Икономически университет – Варна

Книгата *Двойственият език в медиите: езикът на политическата коректност vs езика на омразата* е оригинално и самостоятелно научно изследване по проблематика, свързана едновременно с областта на масовите комуникации, езикознанието и политологията. Монографията разглежда изключително актуални проблеми, от които се интересуват както учени от различни направления (масови комуникации, езикознание, политология), така и обществото като цяло. Изследват се прагматичните характеристики на евфемизмите и дисфемизмите, чрез които се реализират *политически коректната реч* и *речта на омразата*. Очевидно е, че в Европа назрява недоволство от речта на действащите политически елити. *Политически коректната реч* е свързана с употребата на множество евфемизми, които

все по-често се възприемат с недоверие от обществото (през последните месеци такива са например евфемизмите, използвани от европейските политически елити, за да заменят понятия като *тероризъм*, *терористичен акт*). Дисфемизмите са свързани в по-голяма степен с *речта на омразата* и са характерни за политическото говорене на т.нар. несистемни политически партии (често откровено популистки), които обаче видимо набират обществена подкрепа през последните години. Засилената употреба на

евфемизми и дисфемизми в политическата реч е особено актуална за съвременния политически дискурс и е обусловена от желанието на политическите елити да манипулират общественото мнение.

Целта на изследването е проучването на лингвостилистичните особености и прагматичните функции на евфемизмите и дисфемизмите в съвременната медийна реч (с. 9 – 10). Използваните източници са представителни за българския медиен пазар и отразяват широк спектър от политически мнения. Като предмет на изследването са посочени „стилистичните и прагматичните характеристики на евфемизмите и дисфемизмите в медийната реч като част от процесите (1) на евфемизация и табуизация и (2) на дисфемизация и детабуизация, които се превръщат в основен езиков механизъм за реализирането на езика на политическата коректност и речта на омразата“ (с. 9 – 10). Стриктно са посочени и методите на изследването, сред които е и лингвистичният аксиологически анализ чрез семиометрия, позволяващи да се изпълнят поставените изследователски задачи.

В изследването понятията *език на омразата* и *реч на омразата* се използват като синонимни. Посочено е и мнението на Г. Лозанов, който предпочита израза *враждебна реч*. В българската практика съм срещал и *слово на омразата*. Считам, че най-точно от езиковедска гледна точка е понятието *реч на омразата*. Така и го срещам най-често в научни и законодателни текстове на чужди езици, които ползвам (hate speech, Hassrede). Тъй като понятието (и други свързани с него понятия) все по-често присъстват в европейски законодателни текстове, е необходимо и научната общност да се включи в дефинирането му (Ефимова вече е участвала в подобни дискусии.). В монографията коректно е посочено, че една реч може да се назове *реч на омразата* само в конкретен контекст. От друга страна, никой политик (журналист) не би нарекъл своя собствен дискурс *реч на омразата* (или пък *манипулативен*).

В първата глава на монографията са представени идеите и методите на лингвистичната аксиология, които се използват. Цитирани са водещи учени, работещи в това направление (Марянчик, Серебrenикова, Арутюнова, Жданова, Илиева). Прави впечатление, че голямата част от цитираните трудове са изключително актуални (публикувани през последните 5 години). Изяснено е какво се разбира под понятието *аксиосфера толерантност/нетолерантност*, което е централно по отношение на противопоставянето между *политически коректната реч* и *речта на омразата*.

Във втората глава се коментират езиковите средства, използвани за евфемизация/дисфемизация в медийния текст. Предложена е изключително пълна и подробна класификация на евфемизмите и дисфемизмите. Доколкото ми е известно, това е най-подробното изследване на явлениято евфемизация/дисфемизация в българската наука. Направено е важното уточне-

ние, „че лексикалните единици не са евфемистични или дисфемистични по природа. Евфемистичността или дисфемистичността им се поражда на равнището на речта, а не е тяхна езикова характеристика“ (стр. 74). За евфемизми и дисфемизми можем да говорим само в определена контекстова ситуация (вербална, социална, културна).

Въз основа на задълбочен теоретичен преглед в книгата се извеждат общите черти на понятията *политически коректен език* и *език на омразата*. Посочени са 11 общи черти. Ще отбележа само някои от тях, които ми се виждат най-важни по отношение на политическия медийен дискурс: насочени са към защита/нарушаване на правата на определени социални групи; засягат колективната принадлежност на личността; силно зависими са от контекста, проявяват се в речта, а не в езика; притежават манипулативна природа; те са контролирани и идеологически мотивирани речеви практики с рецидивиращ характер. В монографията е посочено, че „термините *политическа коректност* и *език на омразата* не са лингвистични термини, въпреки че обозначават феномени, които имат предимно речево проявление. Обикновено като политическа коректност и език на омразата се коментират съдържателни и идеологически аспекти на медийната реч – споделянето на ценности, послания и убеждения, които (не)противоречат на идеята за толерантност, плурализъм, равноправие и многообразие“ (стр. 96, 123).

В четвърта глава се изследват *езиковото табу* и *процесите на евфемизация и деатабуизация (дисфемизация) на медийната реч*. Чрез анализ на медийни текстове от таблоидни медии се доказва, че в тях се разчита както на дисфемистични, така и на евфемистични номинации, за да се постигнат различни стилистични и най-вече **манипулативни ефекти**. Проведен е и експеримент за осъзнаването на позволеността и непозволеността на номинации, ексцерпирани от таблоидните медии, който доказва, че в много от случаите възприемането и интерпретацията на конотативните им значения са разколебани.

Анализът на ролята на евфемизмите и дисфемизмите в медийната реч се провежда в 8 групи: за професии и институции; за болести и физически нарушения; за смъртта; за обозначаване на половата принадлежност и на семейните и сексуалните отношения; за криминално поведение; за етнически групи; за външен вид и възраст; политически евфемизми. Най-голямо внимание е обърнато на политическите евфемизми. Предложено е и едно много интересно изследване за употребата на евфемизми/дисфемизми при медийното отразяване на кризата в Украйна. Направени са следните изводи: „Л зависимост от гледната точка на социалната група или политическия субект се правят опити за създаване на положителни или отрицателни конотации. Примерите показват тенденция към евфе-

мизация с цел оневиняване на собствените действия и образ и към дисфемизация с цел „окалване“, обвиняване на политическия противник и действията му“ (стр. 234).

Монографията *Двойственият език в медиите: езикът на политическата коректност vs езика на омразата* е самостоятелен изследователски труд, който представлява значителен и оригинален принос в науката.

POITICAL DOUBLESPEAK IN MEDIA

✉ **Dr. Vladimir Dosev, Assoc. Prof.**

Department of Slavonic Languages

University of Economics – Varna

Varna, Bulgaria

Email: vl_dosev@ue-varna.bg